

پیش‌بینی مؤلفه‌های مختلف پرخاشگری بر اساس پنج عامل عمده شخصیت و جنسیت در دانشجویان

دکتر چنگیز رحیمی^۱

دانشیار بخش روان‌شناسی بالینی دانشگاه شیراز

پریناز عباسی

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان دانشگاه تبریز

سارا کشتکارقلاتی

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه شیراز

چکیده

هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی ابعاد مختلف پرخاشگری بر اساس پنج عامل عمده شخصیت و جنسیت در گروهی از دانشجویان دانشگاه شیراز بود. برای این منظور ۲۷۲ نفر از دانشجویان دختر (۱۴۶ نفر) و پسر (۱۲۶ نفر) دانشگاه شیراز با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان پرسش‌نامه‌های پنج عامل بزرگ شخصیت (گلدبرگ، ۱۹۹۰) و پرسش‌نامه پرخاشگری باس - پری (باس - پری، ۱۹۹۲) را تکمیل نمودند. داده‌ها با استفاده از آزمون رگرسیون خطی تحلیل شد. نتایج نشان داد روان‌نژندی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده مثبت و توافق‌پذیری قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده منفی پرخاشگری کلی بود. هم‌چنین، روان‌نژندی به طور مثبت و مؤلفه‌های برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وجدان‌گرایی به صورت منفی، پرخاشگری جسمی را پیش‌بینی کردند. مؤلفه‌های روان‌نژندی و گشودگی در تجربه قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده مثبت و توافق‌پذیری قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده منفی پرخاشگری کلامی بود. تنها مؤلفه روان‌نژندی توانست مؤلفه خصومت را پیش‌بینی کند. جنسیت در هیچ موردی پیش‌بینی‌کننده پرخاشگری نبود. در مجموع، خصوصیات شخصیتی روان‌نژندی و توافق‌پذیری، نقش معناداری در پرخاشگری در دانشجویان ایفا می‌کنند، اما جنسیت پیش‌بینی‌کننده معناداری برای هیچ یک از ابعاد پرخاشگری نیست.

واژه‌های کلیدی: پنج عامل شخصیت، پرخاشگری، جنسیت، دانشجو

^۱ نویسنده مسئول

آدرس پست الکترونیکی: crahimi@hotmail.com

وصول: ۱۳۹۳/۶/۸ - پذیرش: ۱۳۹۴/۲/۱۶

مقدمه

شناخت شخصیت نه تنها به فرد امکان می‌دهد که در ارتباط متقابل با دیگران موضع‌گیری‌های مناسب و آگاهانه داشته باشد، بلکه در پیش‌گیری یا اقدام احتمالی درباره بروز اختلال‌ها و نابسامانی‌های شخصیتی هم مفید است. مطالعه و شناخت شخصیت هم از جنبه ارضای حس کنجکاوی و هم از نظر روابط متقابل اجتماعی مهم است (کریمی، ۱۳۷۸) و در بسیاری از اوقات، موجب روشن شدن علل بیماری‌های روانی و چگونگی گسترش و تجلیات آن‌ها می‌شود (گنجی، ۱۳۷۷). به عبارت دیگر، بروز بسیاری از اختلالات روان‌شناختی یا مشکلات رفتاری، مانند پرخاشگری، با خصوصیات شخصیتی افراد ارتباط دارد.

رفتارهای پرخاشگرانه یکی از مشکلات بسیاری از جوامع امروزی است؛ چون می‌تواند موجب آسیب به افراد شده و سلامت عمومی در جامعه را به خطر اندازد؛ به‌خصوص، پرخاشگری در جوانان یکی از عواملی است که سلامت کل جامعه را به خطر می‌اندازد (شارما، ۲۰۱۱). پرخاشگری مجموعه‌ای از رفتارهای برون‌ریزانه است که مشخصه اصلی همه آن‌ها، تجاوز به حقوق دیگران و تأثیر آزارنده این رفتار است. اعمال پرخاشگرانه شامل رفتارهای جسمانی و رفتارهای کلامی، نظیر تهدید کردن و مشاجره لفظی است. هر رفتار عمدی، اعم از کلامی یا غیرکلامی، که منجر به آسیب‌رساندن شخصی، روان‌شناختی یا جسمانی، یا تخریب مالی به خود و دیگران برای رسیدن به هدفی یا به منظور تخلیه هیجانی باشد، پرخاشگری محسوب می‌شود (براهنی، ۱۳۸۴). شارما (۲۰۱۱) معتقد است پرخاشگری انواع متفاوتی مانند پرخاشگری فیزیکی، پرخاشگری کلامی، پرخاشگری غیرمستقیم و پرخاشگری اجتماعی دارد. هم‌چنین ب‌اس و پری^۱ (۱۹۹۲) پرخاشگری را در چهار زیرمجموعه خصومت^۲، خشم^۳، پرخاشگری کلامی^۱ و پرخاشگری جسمانی^۲، بررسی می‌کنند.

^۱. Buss, Perry

^۲. Hostility

^۳. Anger

از دیدگاه میلر، پاروت و گیانکولا^۳ (۲۰۰۹) خصومت یک ویژگی شخصیتی چند بعدی است که اجزاء شناختی رایج آن شامل یک دیدگاه نشأت گرفته از فلسفه کلیون (اعتقاد به اینکه دیگران انگیزه‌های خودخواهانه دارند)، عدم اعتماد (یک بزرگ‌نمایی از اینکه دیگران مضر و آزاردهنده هستند) و بدنام کردن^۴ (ارزیابی دیگران به‌عنوان افرادی ناصادق، کریه، بدجنس و غیر اجتماعی) می‌شود. اما خشم یک واکنش هیجانی نسبتاً قوی است که در انواعی از موقعیت‌های (حقیقی و یا خیالی) مانند به‌بند کشیده شدن، مداخله بیجای دیگران، ربوده شدن متعلقات و مورد تهدید یا حمله واقع شدن ظاهر می‌گردد و با برانگیختگی فیزیولوژیکی و افکار ستیزجویانه همراه است و اغلب رفتارهای پرخاشگرانه را به‌دنبال دارد (انیل، ۱۳۸۴). خشم لزوماً به پرخاشگری منتهی نمی‌شود، فرد ممکن است خشم خود را متوجه درون خود کند یا آن را صرفاً به‌صورت کلامی بیرون بریزد (ساعتچی، ۱۳۷۵).

از دیدگاه اکهارت، نورلاندر و دفنباخر^۵ (۲۰۰۴) خشم یک سازه چندبعدی است که شامل ابعاد فیزیولوژیکی (برانگیختگی بدنی، عملکرد نروتروسمتری، هورمونی)، پدیدارشناختی (یک احساس ذهنی از خشم) و رفتاری (ابراز چهره‌ای، بیان خشم با استفاده از فنون رفتاری و کلامی) می‌شود. یک درمان‌گر روان‌تحلیلی خشم را به‌عنوان تجلی کشاننده پرخاشگری تلقی می‌کند که به‌وسیله فرایندهای خودکار ایجاد می‌شود. از این دیدگاه، ابراز خشم به تخلیه هیجانی و کاهش هیجان منجر می‌شود. یک درمان‌گر شناختی خشم را به‌عنوان مجموعه‌ای از شناخت‌ها، رفتارها و الگوی برانگیختگی فیزیولوژیکی می‌داند. از دیدگاه رفتاری، خشم از طریق یادگیری ایجاد شده و می‌تواند از طریق یادگیری تغییر یابد (اندرسون و بوشمن^۶، ۲۰۰۲).

1. Verbal Aggression

2. Physical Aggression

3. Miller, Parrott, Giancola

4. denigration

5. Eckhardt, Norlander, Deffenbacher

6. Anderson, Bushman

به‌طور کلی تبیین پرخاشگری، مستلزم بررسی نقش عوامل گوناگونی است که در بروز این رفتار نقش دارند. عوامل مؤثر بر پرخاشگری را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: الف. عوامل زیستی، ب. عوامل روان‌شناختی و ج. عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی. در زمینه روان‌شناختی عواملی مانند افسردگی، الگوی شخصیت و تأثیر احساس گناه مطرح می‌شوند که در ایجاد پرخاشگری نقش بسزایی دارند (اندرسون و بوشمن، ۲۰۰۲). رفتار پرخاشگرانه با مؤلفه‌های شخصیتی در ارتباط است؛ یعنی زیرساخت رفتار پرخاشگرانه، مؤلفه‌های شخصیتی افراد است و شناسایی مؤلفه‌هایی که با پرخاشگری ارتباط دارند، اهمیت زیادی دارد (بشیری، ۱۳۷۸).

مدل پنج عامل بزرگ شخصیت در سال‌های اخیر به عنوان رویکردی پرطرفدار و قدرت‌مند برای مطالعه ویژگی‌های شخصیتی، توجه بسیاری از روان‌شناسان را جلب کرده است. این مدل بر این باور استوار است که انسان موجودی منطقی است که می‌تواند شخصیت و رفتار خویش را توجیه کند (مک کری و کاستا، ۱۹۹۶). پنج عامل بزرگ، ابعاد دو قطبی شخصیت است که از طبقه‌بندی هسته‌ای الگوهای شخصیت یافت شده و نیز از ثبت توصیفات مطرح اشخاص از شخصیت در زبان‌های گوناگون بنیان نهاده شده است. این پنج عامل عبارتند از: روان‌نژندی^۱ (شدت تعلق فرد به یک گروه خاص و تعصب داشتن در این امر که به خشم، کینه، رفتارهای تکانشی و آسیب‌پذیری در برابر استرس منجر می‌شود)، برون‌گرایی^۲ (هیجان‌خواهی و تمایل به داشتن روابط با دوستان و دنیای بیرونی)، گشودگی در برابر تجربه^۳ (داشتن تحمل برای اندیشه‌های نو، راه‌های تازه انجام امور و پذیرش تجربه جدید)، وظیفه‌مداری^۴ (مثبت و بارآوده‌بودن، داشتن احساس مسئولیت، اصولی بودن، داشتن دقت عمل و پای‌بندی به اصول اخلاقی) و توافق^۵ (اتفاق نظر در انجام

1. McCrae, Costa

2. neuroticism

3. extraversion

4. openness to experience

5. conscientiousness

6. agreeableness

کارها، اتحاد و همبستگی با یکدیگر و موافقت و سازگاری با دیگران در انجام امور) (مک کری، کاستا، تراسیانو، پارکر، میلز و همکاران^۱، ۲۰۰۲).

متغیرهای شخصیتی پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی برای رفتار پرخاشگرانه هستند (اندرسون و بوشمن، ۲۰۰۲). بر اساس نتایج پژوهش جان و ویرواستاوا^۲ (۱۹۹۹) قوی‌ترین متغیر پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی رفتار پرخاشگرانه توافق‌پذیری است. گلیسون، جنسن کمپیل و سوتریچاردسون^۳ (۲۰۰۴) گزارش کردند که توافق‌پذیری به طور منفی با رفتارهای پرخاشگرانه رابطه دارد. اگان و کمپیل^۴ (۲۰۰۹) با تحقیق بر روی ۲۸۰ شرکت‌کننده نشان دادند که سطوح پایین‌تر توافق‌پذیری، قوی‌ترین پیش‌بین پرخاشگری جسمانی است.

عامل دیگری از پنج عامل بزرگ شخصیت که با پرخاشگری رابطه دارد، روان‌نژندی است. مارکی و مارکی^۵ (۲۰۱۰) گزارش کردند افرادی که تحت تأثیر بازی‌های کامپیوتری خشن، پرخاشگری بالایی از خود نشان می‌دهند، در عامل روان‌نژندی نمرات بالا و در توافق‌پذیری نمرات پایین کسب می‌کنند. نتایج پژوهش شارپ و دیسای^۶ (۲۰۰۱) نشان داد که روان‌نژندی به طور مثبت با رفتار پرخاشگرانه رابطه دارد. داهلن و رایت^۷ (۲۰۰۹) در تحقیقی بر روی رانندگان به این نتیجه رسیدند که روان‌نژندی پیش‌بینی‌کننده خشم در رانندگی و به تبع آن، رفتارهای پرخطر و تصادف است. اود، رایبسون و ویلگوسکی^۸ (۲۰۰۸) گزارش کردند که روان‌نژندی و توافق‌پذیری در تعامل با خشم و پرخاشگری قرار دارند. هم‌چنین بین روان‌نژندی و خشم در حضور سطوح بالاتر توافق‌پذیری ارتباط وجود داشت. این تحقیق نقش روان‌نژندی و توافق‌پذیری را در

1. McCrae, Costa, Terracciano, Parker, Mills, Fruyt, Mervielde

2. John, Srivastava

3. Gleason, Jensen-Campbell, South Richardson

4. Egan, Campbell

5. Markey, Markey

6. Sharpe, Desai

7. Dahlen, White

8. Ode, Robinson, Wilkowski

پیش‌بینی خشم و پرخاشگری پررنگ کرد. هم چنین جنسن-کمپل، کناک، آمی و شاون^۱ (۲۰۰۷) نشان دادند که وظیفه‌مداری به طور منفی و توافق‌پذیری به طور مثبت با خشم رابطه دارد، اما تنها در موقعیتی که سطوح توافق‌پذیری پایین باشد. دیرک و بوئک^۲ (۲۰۰۷) نشان دادند که بازداری از تمایل به ابراز پرخاشگری کلامی، به طور منفی با برون‌گرایی و بیرون‌ریزی، به طور مثبت با توافق‌پذیری، درون‌ریزی خشم و کنترل ابراز بیرونی خشم و همین‌طور بطور منفی با ابراز کلامی خشم و برون‌ریزی خشم رابطه دارد.

شیروانی و مهدی‌پور^۳ (۱۳۹۰) ارتباط بین ویژگی شخصیتی و میزان پرخاشگری در بازیکنان فوتبال استان خوزستان را بررسی کردند. نتایج نشان داد ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، توافق‌پذیری، بازبودن نسبت به تجربه و وجدانی بودن با پرخاشگری همبستگی منفی و معنی‌دار و ویژگی روان‌رنجوری با پرخاشگری همبستگی مثبت و معنی‌داری داشت. مؤلفه روان‌رنجوری قابلیت پیش‌بینی پرخاشگری را در هر سه سطح لیگی به میزان مختلف داشت. این محققان به این نتیجه رسیدند که وجود ویژگی‌های شخصیتی خاص، در بروز یا عدم بروز رفتار پرخاشگرانه تاثیرگذار است. بارسلمی (۲۰۰۹) رابطه بین پنج بعد بزرگ شخصیتی و پرخاشگری را در کارمندان بررسی کرد. نتایج، رابطه معناداری بین پنج بعد ویژگی شخصیتی و پرخاشگری نشان داد. بین وجدانی بودن، برون‌گرایی و توافق‌پذیری با میزان پرخاشگری رابطه معنادار منفی و بین روان‌رنجوری و پرخاشگری رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. شعبانی بهار، عرفانی و هادی پور (۱۳۸۵)، پرخاشگری در ورزشکاران مرد در رشته‌های مختلف ورزشی را بررسی کردند. نتایج نشان داد بین بی‌ثباتی شخصیت و پرخاشگری ارتباط وجود دارد و به عبارتی ورزشکاران بی‌ثبات پرخاشگرتر بودند. نتایج این پژوهش بین درون‌گرایی و برون‌گرایی با پرخاشگری ارتباطی نشان نداد. جانسون (۲۰۰۶) رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و پرخاشگری را در ورزشکاران بررسی کرد. نتایج نشان داد هوشیاری و بازبودن با پرخاشگری رابطه منفی معنی‌دار دارد. هم‌چنین،

¹. Jensen-Campbell, Knack, Amy, Shaun

². Dirk, Boeck

³. Shirwani, Mahdipour

بین دل‌پذیری و وجدانی بودن با پرخاشگری در زمانیکه سطح هوشیاری پایین بود، رابطه مثبتی مشاهده شد. شاکری‌نیا (۱۳۸۸) رابطه ویژگی‌های شخصیتی، سلامت روان و پرخاشگری با عادات رانندگی در رانندگان پرخطر را بررسی کرده است. نتایج نشان داد بین پرخاشگری و تیپ شخصیت ارتباط وجود دارد. بکمند (۲۰۰۶) به این نتیجه رسید که بین برون‌گرایی و خصومت در ورزشکاران رابطه معنی‌داری وجود ندارد. ساچیکو (۲۰۰۲) نشان داد در جوانان، روان‌رنجوری و برون‌گرایی با پرخاشگری رابطه معنادار مثبت و وجدانی‌بودن، توافق‌پذیری و باز بودن با پرخاشگری رابطه منفی معنادار دارد.

مطالعات مختلفی که به ارزیابی برخی از انواع رفتارهای پرخطر در اقلاری از جامعه به‌ویژه دانش‌آموزان و دانشجویان پرداخته‌اند، پرخاشگری را به‌عنوان یک رفتار پرخطر معرفی کرده‌اند؛ از جمله مطالعه آقامحمدیان و کامل‌عباسی (۱۳۸۶)، نشان داد خشونت و پرخاشگری یکی از شایع‌ترین رفتارهای پرخطر در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد هستند. ملکشاهی (۱۳۸۶)، هم در بررسی میزان پرخاشگری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان، نشان داد ۳۸/۱ درصد دانشجویان، پرخاشگری کلامی و ۱۴/۳ درصد پرخاشگری فیزیکی دارند. آباسویونگ، آبیولا و ادوفیا^۱ (۲۰۱۱)، میزان پرخاشگری در دانشجویان در نیجریه را بررسی نمودند. نتایج نشان داد حدود ۴۵ درصد دانشجویان هنر و ۳۵ درصد دانشجویان پزشکی، پرخاشگری بیش از حد معمول نشان می‌دادند. بین دانشجویان دختر و پسر از نظر پرخاشگری تفاوت وجود داشت. پرخاشگری کلامی بیش‌تر در دانشجویان دختر مشاهده شد. شارما^۲ (۲۰۱۲)، نشان داد عوامل مرتبط با پرخاشگری، در دانشجویان دختر و پسر متفاوت است. ترمبالی، گراهام و ولز^۳ (۲۰۰۸)، شدت پرخاشگری فیزیکی را در دانشجویان بررسی کردند. نتایج حاکی از این بود که دانشجویان پسر در مقایسه با دانشجویان دختر، پرخاشگری بیش‌تری نشان دادند. مونس ریواس، گرانا گومس، آلاری و لوزانو^۴ (۲۰۰۷)، در یک مطالعه بر روی دانشجویان اسپانیایی، میزان بالای

¹. Abasiubong, Abiola, Udofia

². Sharma

³. Tremblay, Grahaam, Wells

⁴. Munoz-Rivas, Grana Gomes, Leary, Lozano

پرخاشگری در دانشجویان را گزارش کردند. از نظر نوع پرخاشگری بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود داشت. پرخاشگری کلامی و جسمی در دخترها بیش‌تر بود، اما پیامدهای پرخاشگری جسمی برای سلامت روان دانشجویان دختر بدتر بود. توسوسکی، میلوانسویک و گاجیک^۱ (۲۰۱۰)، به بررسی رابطه شخصیت و آسیب‌شناسی روانی در دانشجویان پرداختند. نتایج نشان داد یکی از عوامل خطر مهم برای رشد شخصیتی دانشجویان، وجود بعضی خصوصیات شخصیتی خاص در آنها است. کسب اطلاعات در باره جمعیت‌های دانشجویی، عامل مهمی در رشد بهداشت روانی آنان محسوب می‌شود و به سازگاری آنها با مشکلات مختلف کمک می‌کند. فهم بهتر تصویر شخصیتی دانشجویان و بررسی ارتباط خصوصیات شخصیتی آنها با مشکلات مختلف، مانند پرخاشگری، می‌تواند نقش ارزنده‌ای در طراحی برنامه‌های پیش‌گیری در زمینه ارتقا سلامت روان آنان ایفا نماید. این پژوهش در پی پاسخ به سؤال است که آیا مؤلفه‌های شخصیت و جنسیت، ابعاد پرخاشگری را در دانشجویان دانشگاه شیراز پیش‌بینی می‌کنند.

روش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی است که در آن رابطه میان ۵ عامل مختلف شخصیت و جنسیت به‌عنوان متغیر پیش‌بین و ابعاد پرخاشگری به‌عنوان متغیر ملاک سنجیده می‌شود.

جامعه‌ی آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری در این پژوهش تمام دانشجویان ورودی دانشگاه شیراز در سال ۱۳۸۸ بودند که از بین آنها ۲۷۲ نفر (۱۴۶ دختر و ۱۲۶ پسر) با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابتدا، دانشکده‌های علوم انسانی، علوم تربیتی، زبان، علوم اجتماعی، و مهندسی از بین دانشکده‌های دانشگاه

¹. Tosevski, Milovancevic, Gajic

شیراز به صورت تصادفی انتخاب شدند و در مرحله بعد، از هر دانشکده، تعدادی دانشجوی به صورت تصادفی انتخاب شد. سن دانشجویان بین ۱۹ تا ۲۲ سال و همگی مجرد بودند.

ابزار:

در این تحقیق، به ترتیب، از دو آزمون استاندارد شامل پرسش‌نامه پرخاشگری ب‌اس-پری و پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ شخصیت برای سنجش پرخاشگری و شخصیت استفاده شد. پرسش‌نامه پرخاشگری ب‌اس-پری (ب‌اس-پری^۱، ۱۹۹۲): فرم انگلیسی این پرسش‌نامه که دارای ۲۹ پرسش است، چهار عامل مختلف، شامل پرخاشگری کلامی (۵ پرسش)، پرخاشگری جسمانی (۹ پرسش)، خشم (۷ پرسش) و خصومت (۸ پرسش) را مورد سنجش قرار می‌دهد. پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به هر ماده روی یک مقیاس پنج نقطه‌ای، از ۱ (کاملاً مرا توصیف نمی‌کند) تا ۵ (کاملاً مرا توصیف می‌کند)، درجه‌بندی شده است. نتایج تحلیل روان‌سنجی نشان داده است که این پرسش‌نامه از همسانی درونی بالایی (۰/۸۹) برخوردار است. همچنین، همبستگی زیر مقیاس‌های این پرسش‌نامه با یکدیگر و با کل مقیاس، که میان ۰/۲۵ تا ۰/۴۵ متغیر است، بیانگر روایی مناسب این ابزار بوده است (ب‌اس و پری، ۱۹۹۲). در تحقیقی که توسط محمدی (۱۳۸۵) بر روی این پرسش‌نامه انجام شد، اعتبار پرسش‌نامه پرخاشگری با استفاده از سه روش آلفای کرونباخ، بازآزمایی و تنصیف محاسبه شد که به ترتیب، ضرایب ۰/۸۹، ۰/۷۸ و ۰/۷۳ به دست آمد. روایی هم‌زمان نیز با بکارگیری مقیاس آسیب روانی عمومی، برآورد شد که ضریب همبستگی (۰/۳۴) میان پرسش‌نامه پرخاشگری و آسیب روانی عمومی معنادار ($p < 0/001$) بود. در تحقیق محمدی (۱۳۸۵) بر اساس تحلیل عوامل ۴ عامل حذف شد و در نهایت ۲۵ ماده باقی ماند که در این پژوهش نیز از آن استفاده شد.

پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ شخصیت^۲ (گلدبرگ، ۱۹۹۰): در پژوهش حاضر از پرسش‌نامه ۵۰ گویه‌ای گلدبرگ^۳ (۱۹۹۹، به نقل از خرمایی، ۱۳۸۵) استفاده شد. در نسخه

¹. Buss, Perry

². The big five factor personality

³. Goldberg

اصلی این پرسش‌نامه، برای ارزیابی هریک از عوامل شخصیت، ۱۰ گویه وجود دارد که در مجموع، پنج عامل روان‌نژندی (ثبات هیجانی)، برون‌گرایی، وظیفه‌مداری، گشودگی به تجربه و توافق‌پذیری را ارزیابی می‌نمایند. درجه‌بندی این ویژگی‌ها براساس مقیاس پنج درجه‌ای است که درباره گویه‌های مثبت، با انتخاب گزینه کاملاً درست، نمره ۵ و با انتخاب گزینه کاملاً نادرست، نمره ۱ تعلق می‌گیرد. گویه‌های منفی به صورت عکس نمره‌گذاری می‌شوند. این پرسش‌نامه توسط خرمایی (۱۳۸۵) به فارسی ترجمه و اعتباریابی شده است. خرمایی در نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه شیراز، پایایی پرسش‌نامه را با روش آلفای کرونباخ محاسبه کرد که ضرایب مختلف برای عامل روان‌رنجوری ۰/۸۸، برای عامل گشودگی در تجربه ۰/۷۸، برای عامل وظیفه‌مداری ۰/۸۰، برای عامل توافق‌پذیری ۰/۸۰ و برای عامل برون‌گرایی ۰/۷۷ به دست آمد. وی برای تعیین روایی سازه‌ای این ابزار، از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی همراه با چرخش واریماکس استفاده کرده است. در این تحلیل مقدار ضریب شاخص کفایت نمونه‌گیری ۰/۸۵ و آزمون کرویت بارتلت برابر با ۱۰۱۸۸/۶۸ گزارش شد که در سطح $p < 0/0001$ معنی‌دار بود. عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی شبیه به عوامل موجود در پرسش‌نامه اصلی بوده و شواهدی پذیرفتنی درباره روایی سازه‌ای پرسش‌نامه به دست آمد. در تحقیق خرمایی (۱۳۸۵) بر اساس تحلیل عوامل ۴ عامل حذف شد و در نهایت ۴۶ ماده باقی ماند که در این پژوهش از آن استفاده شد.

روش اجرا: پرسش‌نامه‌ها در محل‌های اجتماع دانشجویان، مانند کلاس‌ها، کتاب‌خانه‌ها و سالن‌های اجتماعات به طور تصادفی بین دانشجویان توزیع و سپس جمع‌آوری شد. نحوه ترتیب ارائه پرسش‌نامه‌ها به شرکت‌کنندگان به صورت تصادفی بود و محقق، شخصاً آن‌ها را توزیع کرده و به سؤالات شرکت‌کنندگان درباره پرسش‌نامه‌ها و هدف اجرای تحقیق پاسخ می‌داد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: بعد از نمره گذاری پرسش‌نامه‌ها، با استفاده از نرم افزار آماری ۱۶-spss داده‌ها تجزیه و تحلیل شد. داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از آزمون رگرسیون خطی بررسی شد.

یافته‌ها

به‌منظور تعیین اینکه آیا مؤلفه‌های شخصیت و جنسیت، ابعاد پرخاشگری در دانشجویان دانشگاه شیراز را پیش‌بینی می‌کنند، از آزمون تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد. در این آزمون، ابعاد پرخاشگری به‌عنوان متغیر ملاک و پنج عامل شخصیت و جنسیت، به‌عنوان متغیر پیش‌بین وارد الگو شدند.

جدول ۱. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری کلی

متغیرها	B	خطای معیار	Beta	t	سطح
مقدار ثابت	۷۰/۸۲	۸/۳		۸/۵۳	۰/۰۰۱
جنسیت	-۱/۵۵	۱/۹۳	-۰/۰۴	۰/۸-	۰/۴۲
برون‌گرایی	-۰/۳۹	۰/۲۱	-۰/۱	۱/۸۵-	۰/۰۶
توافق‌پذیری	-۰/۶۸	۰/۱۸	-۰/۳	۳/۸۷-	۰/۰۰۱
وجدان‌گرایی	-۰/۴۵	۰/۲	-۰/۱۵	۲/۲۱-	۰/۰۳
روان‌نژندی	-۱/۴	۰/۱۳	۰/۴۷	۱	۰/۰۰۱
گشودگی تجربه	۰/۲	۰/۱۷	۰/۰۸	۱	۰/۳۲

بر اساس یافته‌های پژوهش، میان پرخاشگری کلی و ابعاد شخصیت همبستگی مثبت و معناداری وجود داشت ($F=41/14, p<0/001$)، و از میان ابعاد شخصیت، مؤلفه روان‌نژندی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار ($B=0/47, p<0/001$)، و مؤلفه توافق‌پذیری، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری کلی بود ($B=-0/3, p<0/001$). افزون بر این، مؤلفه وجدان‌گرایی نیز پیش‌بینی‌کننده منفی پرخاشگری کلی است ($B=-0/15, p<0/03$). اما سایر متغیرهای شخصیتی و جنسیت، پیش‌بینی‌کننده معنادار پرخاشگری کلی نبودند.

جدول ۲. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری جسمانی

متغیرها	B	خطای معیار	Beta	t	سطح
مقدار ثابت	۳۶/۱۵	۳/۷۸		۹/۵۹	۰/۰۰۱
جنسیت	۱/۲۷	۰/۸۹	-۰/۰۸	۱/۴۳-	۰/۱۵
برون‌گرایی	-۰/۲۱	۰/۰۹	-۰/۱۲	۲/۲۲-	۰/۰۳
توافق‌پذیری	۰/۳۸	۰/۰۹	-۰/۳۹	۷/۷۳-	۰/۰۰۱
وجدان‌گرایی	۰/۲	۰/۱	-۰/۱۷	۲/۲۴-	۰/۰۳
روان‌نژندی	۰/۳۱	۰/۱	۰/۲۳	۴/۹۱	۰/۰۰۱
گشودگی تجربه	-۰/۰۳	۰/۰۹	-۰/۰۳	۰/۴۱-	۰/۶۸

همچنین بررسی رابطه میان مؤلفه پرخاشگری جسمانی و ابعاد شخصیت و جنسیت، در جدول شماره ۲ بیانگر وجود رابطه مثبت و معنادار میان این دو مؤلفه است ($p < ۰/۰۰۱$)، ($F=۳۷/۱۳$). از میان ابعاد شخصیت، مؤلفه روان‌نژندی، پرخاشگری جسمانی را به صورت معنادار و مثبت پیش‌بینی می‌کند ($B=۰/۲۳$, $p < ۰/۰۰۱$)، و مؤلفه‌های برون‌گرایی ($p < ۰/۰۳$)، ($B=-۰/۱۲$)، توافق‌پذیری ($p < ۰/۰۰۱$)، و وجدان‌گرایی ($p < ۰/۰۳$)، ($B=-۰/۱۷$) پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری جسمانی است و سایر مؤلفه‌های شخصیت و جنسیت، پرخاشگری جسمانی را پیش‌بینی نکردند.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی مؤلفه پرخاشگری کلامی

متغیرها	B	خطای معیار	Beta	t	سطح
مقدار ثابت	۸	۰/۸۵		۴/۳	۰/۰۰۱
جنسیت	-۰/۳۷	۰/۴۳	-۰/۰۵	-۰/۸۳	۰/۴۱
برون‌گرایی	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۰۲	۰/۴	۰/۶۹
توافق‌پذیری	-۰/۱۳	۰/۰۳	-۰/۳۳	-۳/۴	۰/۰۰۱
وجدان‌گرایی	-۰/۰۱	۰/۰۴	-۰/۰۲	۰/۲۳-	۰/۸۱
روان‌نژندی	۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۳۳	۵/۷۳	۰/۰۰۱
گشودگی تجربه	۰/۲	۰/۰۴	۰/۴۲	۴/۴	۰/۰۰۱

همچنین یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که میان مؤلفهٔ پرخاشگری کلامی و ابعاد شخصیت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($F=10/93$ ، $p<0/001$) و از میان ابعاد شخصیت، مؤلفه‌های روان‌نژندی ($B=0/33$ ، $p<0/001$) و گشودگی در تجربه ($p<0/001$)، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت و معنادار پرخاشگری کلامی هستند. هم‌چنین، مؤلفهٔ توافق‌پذیری پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری کلامی بود ($B=-0/33$ ، $p<0/001$)، اما سایر مؤلفه‌های شخصیت و جنسیت پیش‌بینی‌کننده معنادار پرخاشگری کلامی نبودند.

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی مؤلفهٔ خشم

متغیرها	B	خطای معیار	Beta	t	سطح معنا
مقدار ثابت	۸/۹۹	۲/۱۵		۴/۱۹	۰/۰۰۱
جنسیت	-۰/۵۰	۰/۵	۰/۰۵۲	-۱	۰/۳۱
برون‌گرایی	۰/۰۱	۰/۰۵	۰/۰۱	۰/۲	۰/۸۴
توافق‌پذیری	-۰/۰۹	۰/۰۴	-۰/۱۵	-۱/۸۹	۰/۰۶
وجدان‌گرایی	-۰/۰۵	۰/۰۵	-۰/۰۸	-۱/۰۱	۰/۳۱
روان‌نژندی	۰/۴۳	۰/۰۳	۰/۵۶	۱۲/۰۵	۰/۰۰۱
گشودگی تجربه	-۰/۱	۰/۰۵	-۰/۱۳	-۱/۷۸	۰/۰۷

بررسی رابطه میان مؤلفه خشم و ابعاد شخصیت و جنسیت در جدول ۴ نشان می‌دهد که میان این دو مؤلفهٔ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($F=40/13$ ، $p<0/001$) و از میان ابعاد شخصیت، تنها مؤلفهٔ روان‌نژندی، مؤلفهٔ خشم را به صورت معنادار و مثبت پیش‌بینی می‌کند ($B=0/57$ ، $p<0/001$) و سایر مؤلفه‌های شخصیت و جنسیت پیش‌بینی‌کننده معنادار خشم نبودند.

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی مؤلفه خصوصیت

متغیرها	B	خطای معیار	Beta	t	سطح معنا
مقدار ثابت	۱۷/۶۹	۲/۹		۶/۱۱	۰/۰۰۱
جنسیت	۰/۵۸	۰/۶۸	۰/۰۴	۰/۸۵	۰/۴
برون‌گرایی	-۰/۲	۰/۰۸	-۰/۱۷	-۲/۸۲	۰/۰۰۵
توافق‌پذیری	-۰/۰۹	۰/۰۷	-۰/۱۱	-۱/۳۲	۰/۱۹
وجدان‌گرایی	-۰/۱۹	۰/۰۸	-۰/۲	-۲/۵۳	۰/۰۱
روان‌نژندی	۰/۴۷	۰/۰۴	۰/۴۸	-۹/۶	۰/۰۰۱
گشودگی تجربه	۰/۱۳	۰/۰۷	۰/۱۷	۱/۹	۰/۰۸

هم چنین یافته‌ها نشان داد میان مؤلفه خصوصیت و ابعاد شخصیت همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($F=۲۹/۱۲$ ، $p<۰/۰۰۱$) و از میان ابعاد شخصیت، تنها مؤلفه روان‌نژندی، خصوصیت را بصورت معنادار و مثبت پیش‌بینی می‌کند ($B=۰/۴۸$ ، $p<۰/۰۰۱$). همچنین مؤلفه برون‌گرایی ($B=-۰/۱۷$ ، $p<۰/۰۰۵$) و وجدان‌گرایی ($B=-۰/۲۰$ ، $p<۰/۰۱$) پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری کلی می‌باشند، اما سایر مؤلفه‌های شخصیت و جنسیت پیش‌بینی‌کننده معنادار خصوصیت نبودند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی رابطه پیش‌بینی‌کنندگی مؤلفه‌های شخصیت بر اساس مدل پنج‌عاملی و جنسیت با مؤلفه‌های پرخاشگری بود. یافته‌های پژوهش نشان داد میان پرخاشگری کلی و ابعاد شخصیت همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و از میان ابعاد شخصیت، مؤلفه روان‌نژندی پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار و توافق‌پذیری پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری کلی است. این نتیجه با نتایج تحقیقات اگان و کمپل (۲۰۰۹) و مارکی و مارکی (۲۰۱۰) که نشان دادند پرخاشگری به طور وسیعی با چندین ویژگی شخصیتی مرتبط است و میان روان‌نژندی /عدم ثبات عاطفی و پرخاشگری ارتباط وجود دارد، همسو است. هم‌چنین، نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقاتی که نشان دادند که مؤلفه‌های اساسی شخصیت (یعنی روان‌نژندی و توافق‌پذیری) به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده

رفتار پرخاشگری عمل می‌کند (مانند گلیسون و همکاران، ۲۰۰۴؛ شارپ و دیسای، ۲۰۰۱) مشابه است. به‌علاوه، اسمیت و مک کنزی^۱ (۲۰۰۶)، در تحقیق خود نشان دادند که میان روان‌نژندی با پرخاشگری رابطه مثبتی وجود دارد. به نظر می‌رسد براساس یافته‌های این پژوهش، اتفاق نظر در انجام کارها، اتحاد و همبستگی با یکدیگر و موافقت و سازگاری با دیگران در انجام امور که تحت عنوان توافق‌پذیری لحاظ می‌گردد، می‌تواند در کاهش پرخاشگری در دانشجویان نقش مثبتی ایفا نماید. از طرف دیگر، شدت تعلق فرد به یک گروه خاص و تعصب داشتن در این امر که به خشم، کینه، رفتارهای تکانشی و آسیب‌پذیری در برابر استرس منجر می‌شود و به‌عنوان روان‌نژندی منظور می‌گردد، می‌تواند بیش از سایر مؤلفه‌های شخصیتی، منجر به اعمال پرخاشگری در دانشجویان گردد.

هم‌چنین، یافته‌ها نشان داد که میان مؤلفه پرخاشگری جسمانی و ابعاد شخصیت، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و از میان ابعاد شخصیت، مؤلفه روان‌نژندی، پرخاشگری جسمانی را بصورت معنادار و مثبت پیش‌بینی می‌کند و مؤلفه توافق‌پذیری پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری جسمانی است. این نتایج، با یافته‌های گلیسون و همکاران (۲۰۰۴) و داهلن و وایت (۲۰۰۶) هم‌خوانی دارد. در یک مطالعه، نیوتن و وود (۲۰۰۲)، نشان دادند که چندین ویژگی شخصیتی (بخصوص روان‌نژندی و عدم توافق)، با جنبه‌های متنوعی از پرخاشگری مرتبطند و آن را پیش‌بینی می‌کنند. مطابق با این تحقیق، مجرمان پرخاشگر نسبت به مجرمانی که رفتار پرخاشگری کمتری داشتند، در مقیاس روان‌نژندی و روان‌پریشی نمرات بالاتری کسب کردند. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که پرخاشگری جسمانی علاوه بر توافق‌پذیری با مؤلفه‌های برون‌گرایی و وجدان‌گرایی هم رابطه منفی دارد که با یافته‌های داهلن و وایت^۲ (۲۰۰۶) همسو است. داهلن و وایت در تحقیق خود نشان دادند که برون‌گرایی، وجدان‌گرایی و روان‌نژندی، رانندگی پرخطر و تصادفات را در طول رانندگی خشن و پرخاشگرانه پیش‌بینی می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد تمایل به داشتن روابط با دوستان و دنیای بیرونی و مثبت و با اراده‌بودن، داشتن احساس

¹ Smith, MacKenzie

² Dahlen, White

مسئولیت، اصولی بودن، داشتن دقت عمل و پای‌بندی به اصول اخلاقی می‌تواند میزان پرخاشگری جسمی را کاهش دهد.

میان مؤلفه‌های پرخاشگری کلامی و ابعاد شخصیت، رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد و از میان ابعاد شخصیت، مؤلفه‌های روان‌نژندی و گشودگی در تجربه، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت و معنادار پرخاشگری کلامی بودند. این نتایج با یافته‌های تحقیق رنه، وان، داوید، و گنر، الزون^۱ و همکاران (۱۹۹۹) و هم‌چنین نتایج تحقیق فچر و اسنل^۲ (۲۰۰۲) همسو است. این نتایج نشان می‌دهد داشتن تحمل برای اندیشه‌های نو، راه تازه برای انجام‌دادن امور و پذیرش تجربه جدید بیش از هر خصوصیت شخصیتی دیگر، می‌تواند مانع از بروز پرخاشگری کلامی در افراد شود. نقش مؤلفه‌های روان‌نژندی به‌عنوان یک عامل تشدیدکننده پرخاشگری کلامی، شایسته توجه است. مطابق با نظریه‌ی گروتوانت^۳ (۱۹۸۷) بعضی از ویژگی‌های شخصیتی نظیر انعطاف‌پذیری و گشودگی به تجارب، جست‌وجوگری هویت را (که یکی از مراحل مهم در دوره‌ی نوجوانی و جوانی است) تسهیل می‌کنند. در تحقیق مغانلو و آگیلاروفایی (۱۳۸۸) گشودگی در تجربه از عوامل پیش‌بینی‌کننده سلامت روان و شادکامی در دانشجویان شناخته شد. هم‌چنین در پژوهش جنسن-کمپل و همکاران (۲۰۰۷)، مردان در عامل گشودگی در تجربه نمرات بیش‌تری نسبت به زنان کسب کردند. در این زمینه، کنراد^۴ (۲۰۰۶) و فارسیدس و ودفیلد^۵ (۲۰۰۳) بیان می‌کنند که گشودگی به تجربه، با موفقیت و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت دارد. هم‌چنین، یافته‌های تحقیق نشان داد که مؤلفه توافق‌پذیری پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری کلامی است. این یافته نیز با نتایج تحقیقات فچر و همکاران (۲۰۰۲)، اگان و

^۱. René, Wan, David, Wegner, Olson

^۲. Fechter, Snell

^۳. Grotevant

^۴. Conard

^۵. Farsides, Woodfield

کمپبل (۲۰۰۹) و دیرک و بوئک (۲۰۰۷) همسو است، اما با نتایج تحقیق لو، برادتی و دراپر^۱ (۲۰۰۲) و جنسن - کمپبل و همکاران (۲۰۰۷) غیر همسو است.

براساس یافته‌های این پژوهش، میان مؤلفه خشم و ابعاد شخصیت، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از میان ابعاد شخصیت، تنها مؤلفه روان‌نژندی، مؤلفه خشم را به صورت معنادار و مثبت پیش‌بینی می‌کند. این نتایج با نتایج تحقیق اود و همکاران (۲۰۰۸) همخوانی دارد که در آن نشان داده شد روان‌نژندی، آسیب‌پذیری در برابر خشم و پرخاشگری را افزایش می‌دهد. طبق این تحقیق، روان‌نژندی برای پیش‌بینی خشم، یک عامل ضروری اما ناکافی است. هم‌چنین، نتایج یک تحقیق نشان داد زندانی‌هایی که خصیصه‌هایی مانند افسردگی، برانگیختگی و اضطراب را که همگی با روان‌نژندی همخوان و با خشم مرتبط است، دارا بودند، سطوح بالاتری از خشم را تجربه کردند (نیوتون و وود^۲، ۲۰۰۲). به نظر می‌رسد خشم که یک حالت درونی است و ارتباط زیادی با روان‌نژندی در افراد داشته باشد و کمتر با مؤلفه‌های دیگر شخصیت ارتباط داشته باشد ولی اگر به پرخاشگری که نمود رفتاری خشم است، تبدیل شود با خصوصیات دیگر شخصیتی مرتبط می‌شود.

هم‌چنین، یافته‌ها نشان داد بین مؤلفه خصومت و ابعاد شخصیت همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و از میان ابعاد شخصیت، تنها مؤلفه روان‌نژندی، خصومت را به صورت معنادار و مثبت پیش‌بینی می‌کند. هم‌چنین، مؤلفه برون‌گرایی و وجدان‌گرایی پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار پرخاشگری کلی بودند. این یافته با نتیجه تحقیقی که در آن نشان داده شد که ارتباط معناداری بین سازه خصومت و روان‌نژندی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مستعد اختلال شخصیت وجود دارد، همسو است (کارمودی، کروسن و ونز^۳، ۱۹۸۹). در مقابل خشم، خصومت که میزانی از جنبه‌های رفتاری هم در آن بیش‌تر نمود

¹. Low, Brodaty, Draper

². Newton, Wood

³. Carmody, Crossen, Wens

پیدا می‌کند که بیش‌تر در روابط بین فردی بروز پیدا می‌کند، غیر از روان‌نژندی با بعضی از ابعاد دیگر شخصیت، مانند برون‌گرایی و وجدان‌گرایی مرتبط می‌شود.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان داد پرخاشگری کلی با مؤلفه‌های روان‌نژندی، وجدان‌گرایی و توافق‌پذیری؛ پرخاشگری جسمانی با روان‌نژندی، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وجدان‌گرایی؛ پرخاشگری کلامی با روان‌نژندی، گشودگی در تجربه و توافق‌پذیری؛ خشم با روان‌نژندی و خصومت با روان‌نژندی، برون‌گرایی و وجدان‌گرایی ارتباط دارد که با یافته‌های تعدادی از پژوهش‌های اخیر همسو است (مانند اگان و کمپل، ۲۰۰۹؛ داهلن و رایت، ۲۰۰۹؛ اود و همکاران، ۲۰۰۸؛ مارکی و مارکی، ۲۰۱۰؛ دیرک و بوئک، ۲۰۰۷). به‌طور کلی از میان ابعاد شخصیت روان‌نژندی با همه ابعاد پرخاشگری همبستگی مثبت دارد و به‌عبارتی، دانشجویان پرخاشگر حداقل خصوصیت شخصیتی روان‌نژند را دارند؛ یعنی در برابر استرس‌ها دچار خشم، کینه، رفتارهای تکانه‌ای و آسیب‌پذیر می‌شوند. از طرف دیگر مؤلفه شخصیتی توافق‌پذیری مهم‌ترین مانع از بروز پرخاشگری در ابعاد مختلف آن می‌شود. به عبارت دیگر، اتفاق‌نظر در انجام‌دادن کارها، اتحاد و همبستگی با یک‌دیگر و موافقت و سازگاری با دیگران در انجام‌دادن امور، منجر به کاهش میزان پرخاشگری، به‌خصوص در پرخاشگری کلی و ابعاد کلامی و جسمانی آن در دانشجویان می‌شود. هم‌چنین، مؤلفه شخصیتی گشودگی در تجربه، داشتن تحمل برای اندیشه‌های نو، راه‌های تازه‌انجام‌دادن امور و پذیرش تجربه جدید، در پیش‌گیری در ابراز پرخاشگری کلامی در دانشجویان مؤثر است. مجموع تحلیل‌های آماری نشان داد جنسیت بر هیچ یک از نتایج فوق‌اثر معنادار ندارد و این یافته‌ها در باره دانشجویان دختر و پسر تفاوت چندانی ندارد.

از این یافته‌ها می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با بهداشت روان دانشجویان استفاده کرد. در برنامه‌های آموزش کنترل خشم یا در ابعاد وسیع‌تر در درمان افرادی که پرخاشگری زیادی را تجربه می‌کنند، آشنایی با خصوصیات شخصیتی فرد به درمانگر کمک می‌کند تا به ابعاد خاصی از شخصیت مراجع و مؤلفه‌های مختلف پرخاشگری او

توجه کند. براساس یافته‌های این پژوهش به نظر می‌رسد به برنامه‌ریزی‌های مختلف برای دانشجویان دختر و پسر نیازی نباشد. از محدودیت‌های این پژوهش، می‌توان به محدود بودن گروه نمونه اشاره کرد. از آن‌جا که جمعیت هدف این تحقیق را دانشجویان تشکیل می‌دادند، در تعمیم نتایج تحقیق باید با احتیاط عمل شود. پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آتی، جمعیت‌های متفاوتی مورد پژوهش قرار گیرند.

منابع

- انیل، هلن (۲۰۰۶)، کنترل و مهار خشم، ترجمه اکبر فرشید نژاد، سینا حکیمان (۱۳۸۴)، اصفهان: انتشارات فرهنگ مردم، ص ۲۲.
- آقا محمدیان، محمدرضا و کامل عباسی، امیررضا (۱۳۸۶)، «بررسی رفتارهای خودتخریبی در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد»، دومین کنگره سراسری رفتارهای پرخطر، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- بشیری، ابوالقاسم. (۱۳۷۸)، ارزیابی و مقایسه سطح پرخاشگری و ارتباط آن با مؤلفه‌های شخصیت دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، قم.
- براهنی، محمد نقی و دیگران (۱۳۸۴)، *واژه‌نامه روان‌شناسی*، تهران: فرهنگ معاصر.
- خرمایی، فرهاد و خیر، محمد (۱۳۸۵)، «بررسی مدل علی ویژگی‌های شخصیتی، جهت‌گیری‌های انگیزشی و راهبردهای شناختی یادگیری»، *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۴۹، صص ۷۹ تا ۹۷.
- ساعتچی، محمود (۱۳۷۵)، *اصول روان‌شناسی*، تهران: انتشارات امیر کبیر.
- شاکری‌نیا، ایرج. (۱۳۸۸)، «رابطه ویژگی‌های شخصیتی، سلامت روان و پرخاشگری با عادات رانندگی در رانندگان پرخطر»، *فصلنامه مطالعات مدیریت ترافیک*، ۴ (۱۵)، ۶۲ تا ۷۴.
- شعبانی‌بهار، غلامرضا؛ عرفانی، نصرالله و هادی‌پور، مجتبی (۱۳۸۶)، «مقایسه و بررسی ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و میزان پرخاشگری در ورزشکاران مرد رشته‌های منتخب ورزشی شهرستان همدان در سال ۱۳۸۵»، *پژوهش در علوم ورزشی*، ۱۴، ۱۰۰ تا ۱۱۲.
- کریمی، یوسف (۱۳۷۸)، *روان‌شناسی شخصیت*، تهران: انتشارات ویرایش.

- گنجی، حمزه (۱۳۷۷)، *آزمون‌های روانی*، مشهد: انتشارات رضوی.
- محمدی، نوراله (۱۳۸۵)، «بررسی مقدماتی شاخص‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه پرخاشگری باس - پری»، *علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۲۵(۴)، ۱۳۵ تا ۱۵۱.
- مغانلو، مهناز و آگیلار وفایی، مریم (۱۳۸۸)، «رابطه عوامل و وجوه شخصیت با شادکامی و سلامت روانی و جسمانی»، *مجله روانپزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)*، ۱۵(۳(پیاپی ۵۸))، ۲۹۰ تا ۲۹۹.
- ملکشاهی، فریده (۱۳۸۶)، «بررسی خشونت‌های بین فردی در مراجعین به اورژانس بیمارستان شهدای عشایر خرم‌آباد»، *دومین کنگره سراسری رفتارهای پر خطر*، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- Abasiubong, F., Abiola, T., & Udofia, O. (2011). A comparative study of aggression amongst Nigerian university students in Niger Delta region. *Psychol Health Med.*, 16(1):86-93.
- Anderson, C.A., & Bushman, B.J. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 27-51.
- Barthelme, J. (2009). The Relationship between Aggression and the Big Five Personality Factors in Predicting Academic Success. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 19(2), 159 – 170.
- Becmand, W. (2006). Personality and mood of former elite athletes 'descriptive study. *Int. S. Sport Med*, 22, 215-221.
- Buss, A. H. & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459.
- Carmody, T. P., Crossen, J. R., & Wens, A. N. (1989). Hostility as a health risk factor: Relationships with neuroticism, Type A behavior, attentional focus, and interpersonal style. *Journal of Clinical Psychology*, 45(5), 754-762.
- Conard, M.A. (2006). Aptitude is not enough: How personality and behavior predict academic performance. *Journal of Research in Personality*, 40(3), 339-346.
- Dahlen, E.R., & White, R.P. (2006). The Big Five factors, sensation seeking, and driving anger in the prediction of unsafe driving. *Personality and Individual Differences*, 41(5), 903-915.

- Dirk, S.J.M., & Boeck, P.D. (2007). From anger to verbal aggression: Inhibition at different levels. *Personality and Individual Differences*, 43(1): 47-57.
- Eckhardt, C., Norlander, B., & Deffenbacher, J. (2004). The assessment of anger and hostility: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 17-43.
- Egan, V., & Campbell, V. (2009). Sensational interests, sustaining fantasies and personality predict physical aggression. *Personality and Individual Differences*, 47(5), 464-469.
- Farsides, T., & Woodfield, R. (2003). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality, intelligence, and application. *Personality and Individual Differences*, 34, 1225-1243.
- Fechter, C. M., & Snell, W.E.J. (2002). *Personality traits and dating abuse in college students*. In: W.E. Snell, Jr. (Ed.), *New directions in the psychology of intimate relations: Research and theory*. Cape Girardeau, MO: Snell Publications.
- Gleason, K. A., Jensen-Campbell, L. A., & South Richardson, D. (2004). Agreeableness as a predictor of aggression in adolescence. *Aggressive Behavior*, 30(1), 43-61.
- Goldberg L.R. (1990). An alternative "description of personality": the big-five factor structure. *J Pers Soc Psychol.*, 59(6):1216-29.
- Grotevant, H.D. (1987). Toward a process model of identity formation. *Journal of Adolescent Research*, 2, 203-222.
- Jensen, L.A. (2006). Do big five personality traits associated with self-control influence the regulation of anger and aggression? *Research in Personality*. TX, 760199-0528. USA. pages 3f – 46.
- Jensen-Campbell, L.A., Knack, J.M., Amy, M., Waldrip, S.D. & Campbell, M. (2007). Do Big Five personality traits associated with self-control influence the regulation of anger and aggression. *Journal of Research in Personality*, 41(2), 403-424.
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). *The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives*. Handbook of

- personality: Theory and research 2, UC Berkeley, Psychology: 102-138.
- Low, L., Brodaty, H., & Draper, B. (2002). A study of premorbid personality and behavioral and psychological symptoms of dementia in nursing home residents. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 17(8), 779-783.
- Markey, P. M., & Markey, C. N. (2010). Vulnerability to violent video games: A review and integration of personality research. *Review of General Psychology*, 14(2), 82.
- McCrae, R. R., & Costa, P.T. (1996). *Toward a new generation of "personality theories: Theoretical contexts for the five-factor model*. In: J.S. Wiggins (Ed.), *The five-factor model of personality, theoretical perspectives*. New York: Guilford press, 51-87 .
- McCrae, R.R., Costa, P.T., Terracciano, A., Parker, W.D., Mills, C. J., Fruyt, F.D., & Mervielde, I. (2002). Personality Trait Development From Age 12 to Age 18: Longitudinal, Cross-Sectional, and Cross-Cultural Analyses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1456-1468.
- Miller, C. A., Parrott, D. J., & Giancola, P. R. (2009). Agreeableness and alcohol-related aggression: The mediating effect of trait aggressivity. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 17(6), 445.
- Munoz-Rivas, M. J., Grana Gomes, J.L., O, Leary K.D., & Lozano, P.G. (2007). Physical and psychological aggression in dating relationships in Spanish university students. *Psicothema*, 19(1):102-7.
- Newton, J. R., & Wood, J. L. N. (2002). Evidence of an association between inflammatory airway disease and EIPH in young Thoroughbreds during training. *Equine Veterinary Journal*, 34(S34), 417-424.
- Ode, S., Robinson, M. D., & Wilkowski, B. M. (2008). Can one's temper be cooled? A role for agreeableness in moderating neuroticism's influence on anger and aggression. *Journal of Research in Personality*, 42(2), 295-311.
- René, M., Wan, C.K., David, J.P., Wegner, E.L., Olson, B.D., & Watson, D. (1999). Style of Anger Expression: Relation to Expressivity, Personality, and Health. *Pers Soc Psychol Bull*, 25 (10), 1196-1207.

- Sachiko, S. (2002). *An analysis of the relationship between aggressiveness and personality traits of children*. Japanese Psychological Association. Tokyo, Japan.
- Sharma, A. (2011). Aggression in adolescents: inter play of family and school environment. *British Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(2), 121-133.
- Sharma, A. (2012). Aggressive Behavior in University Students: The Role of Family Environment. *Advances in Asian Social Science*, 3(1), 622-628).
- Sharpe, J. P., & Desai, S. (2001). The revised Neo Personality Inventory and the MMPI-2 Psychopathology Five in the prediction of aggression. *Personality and Individual Differences*, 31(4), 505-518.
- Shirvani, T., & Mahdipour, A. (1390). *The Study of relationship between personality traits and amount of aggression Soccer players of Khuzestan Clubs-Iran*. 27th ACHPER INTERNATIONAL CONFERENCE (Moving ,Learning7 Achieving). Australia, 292-301.
- Smith, T. W., & MacKenzie, J. (2006). Personality and risk of physical illness. *Annu. Rev. Clin. Psychol.*, 2, 435-467.
- Tosevski, D.L., Milovancevic, M.P., & Gajic S.D. (2010). Personality and psychopathology of university students. *Curr Opin Psychiatry.*, 23(1):48-52.
- Tremblay, P.F., Grahaam, K., & Wells, S. (2008). Severity of physical aggression reported by university students: A test of the interaction between trait aggression and alcohol consumption. *Personality and Individual Differences*, 45(1), 3-9.

Prediction of Different Aggression Components Using the Big Five Factor Personality and Gender in University Students

Rahimi, Ch., Abbasi, P., & Keshtkar Ghalati, S.

Abstract

The purpose of present research was to study the relationship between the big five factor of personality and gender with different components of aggression in a group of Shiraz University students. A sample of 270 university students (146 females, 126 males) was selected using stratified random sampling method . The participants completed the Big Five Factor Personality Questionnaire (Goldman, 1999) and the Buss & Perry Aggression Questionnaire (Buss and Perry, 1992). Data were analyzed using liner regression. The results showed that neuroticism and agreeableness were positively and negatively the most positive strong predictors of global aggression respectively. As well as, neuroticism positively, and extraversion, agreeableness and conscientiousness negatively predicted verbal aggression. Only, neuroticism predicted hostility. Gender did not predict aggression and its components. In summation, neuroticism and agreeableness played significant role related to aggression in university students, but gender did not predict aggression and its components.

Keywords: The big five Factor personality, Aggression, Gender, University Student